

Dimitrie Brandza – întemeietorul Grădinii Botanice a Universității din București

- viața și lista bibliografică -

Mihaela URZICEANU^{1,2}, Teodora ILIE-PARASCHIV³, Paulina ANASTASIU^{1,2}

¹Universitatea din București, Grădina Botanică „D. Brandza”

²Universitatea din București, Facultatea de Biologie

³Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București – Filiala Biologie -Secția Botanică

Date cronologice cu privire la viața și activitatea științifică

Dimitrie Brandza s-a născut la **10/22 octombrie 1846**, în localitatea Bivolu (azi Viișoara) din județul Dorohoi. Se presupune că familia sa se trage din localitatea Brândză din județul Bălți – Basarabia. La formarea și instruirea lui Dimitrie Brandza în domeniul științelor naturii, un rol important l-a avut în primii ani de viață Vladimir Hansky, un emigrant polonez, care l-a învățat numele științifice alor multor plante și animale comune. În **anul 1856**, Dimitrie Brandza a fost dus la Iași și înscris pentru studiile secundare la Academia Mihăileană (liceu sau școală secundară). Din **anul 1863**, se înscrie și urmează în paralel și cursurile profesorului Grigore Cobălcescu, titularul catedrei de Științe Naturale la Universitate și, fascinat de acest domeniu, după terminarea liceului, în **anul 1864** pleacă la Paris unde se înscrie, atât la Facultatea de Medicină, cât și la cea de Științe Naturale unde îl are profesor pe Henri Baillon, care va avea o influență hotărâtoare asupra viitoarei lui cariere. La rândul său, H. Baillon îi va dedica elevului său, Dimitrie Brandza, un gen nou de plante – *Brandzeia*, în semn de prețuire și considerație supremă.

La 20 de ani (în anul 1866), Dimitrie Brandza obține licența în Științe Naturale și se întoarce în țară, iar în **anul 1867** obține postul de profesor la Catedra de Botanică și Zoologie a Universității din Iași. După un an de activitate didactică, în **anul 1868**, Dimitrie Brandza pleacă la Paris pentru a-și termina studiile medicale, iar în **anul 1869**, obține titlul de doctor în Medicină, cu lucrarea „Histoire botanique et thérapeutique des Gentianacées employées en médecine”, pe baza căreia i se conferă și înaltul titlu de „*Laureat al Facultății de Medicină*”.

În **anul 1870**, Dimitrie Brandza se întoarce definitiv în țară, își reia postul de profesor la Facultatea de Științe Naturale de la Universitatea din Iași și, totodată, începe să practice și

medicina, fiind numit medic secundar la spitalul „Sfântul Spiridon” din Iași, medic și profesor de *higienă* la „Seminarul Socola”, profesor de Științe Naturale la Liceul Național din Iași și custode al Muzeului Societății de Medici și Naturaliști din Iași.

În **anul 1874**, Dimitrie Brandza este transferat de către Titu Maiorescu (pe atunci ministrul Cultelor și Instituțiilor Publice) la Universitatea din București, Catedra de Istorie Naturală (Botanică și Zoologie), unde începe o activitate științifică, didactică și de organizare profundă care îl leagă de această instituție pe viață.

Încadrat la tânăra Universitate din București, în epoca primelor mari realizări științifice și culturale din țara noastră, Dimitrie Brandza pune temeliiile prosperării cercetărilor de botanică, ridicând astfel prestigiul țării noastre în această direcție.

Pe lângă sarcinile primite la Catedră, i se încredințează și conducerea Grădinii Botanice de la Cotroceni, care aparținea până atunci Școlii Superioare de Medicină și Farmacie. La scurt timp însă, această Grădină Botanică este mutată în fața Universității din București (în Grădina Șuțu), unde sunt astăzi cele patru statui (Ion Heliade Rădulescu, Gheorghe Lazăr, Mihai Viteazul și Spiru Haret).

Dimitrie Brandza a fost constrâns și nevoit să mute Grădina Botanică în centrul capitalei, pe un teren necorespunzător pentru o astfel de instituție. Totuși, s-a străduit să amenajeze aici, **între anii 1874–1884**, primul început al unei noi grădini botanice. Dar, nemulțumit permanent de poziție și spațiu, prin intervenții repetate la Ministerul Instrucției Publice, a reușit să obțină mai întâi bani pentru a construi o „casă a grădinarului” și pentru aducerea unei așa numite „florării de fier” (probabil o seră) care a fost cedată mai târziu primăriei și montată în Grădina Cișmigiu. Însă, spațiul acestei Grădini, în cele din urmă a fost tot mai redus, Primăria capitalei luând o parte din acest teren pentru instalarea statuii lui Heliade Rădulescu și pentru cea a lui Gheorghe Lazăr.

Tot în această perioadă desfășoară o intensă activitate științifică; astfel, în perioada **1874–1875** a făcut numeroase deplasări în județele Iași, Bacău, Tutova, Ilfov, Argeș și Muscel, recoltând 650 de specii de plante pe care le-a publicat în anul 1876 în *Buletinul Societății Române de Geografie* sub numele de „Fragmente din Flora României”. Apoi, în **anul 1876**, devine membru al Societății Geografice Române, iar în **anul 1879** este ales membru activ al Academiei Române. În **anul 1880** este premiat de Academie cu premiul „*Gh. Lazăr*” pentru lucrarea „Prodromul Florei Române”. Între **anii 1881–1882** efectuează două deplasări în Dobrogea de unde recoltează 700 de specii de plante pentru colecții de herbar. În 1882, în urma

scindării catedrei de Istoria Naturală în Zoologie și Botanică, Dimitrie Brandza rămâne profesor de botanică și înființează o secție de botanică pe lângă Muzeul de Istorie Naturală din București, la Universitate, preluând și conducerea secției.

În **anul 1884** are loc însă un incendiu catastrofal care distruge întreaga colecție a secției de Botanică a Muzeului Național, astfel că, urmare a acestei nefericite situații, dar și a numeroaselor insistențe și argumente anterioare aduse de Dimitrie Brandza pentru înființarea unei Grădini Botanice adecvate, autoritățile române cedează terenul din „Valea Cotrocenilor” (actualul teren al Grădini Botanice) pentru înființarea unei noi grădini botanice. Dimitrie Brandza propune amenajarea noii Grădini Botanice după modelul Grădini Botanice din Liège, Belgia, cea mai bine dotată grădină botanică la acea vreme din Europa. Astfel, în luna **mai 1885**, Dimitrie Brandza pleacă la Liège și, împreună cu savantul Eduard Morren, directorul Grădini Botanice din Liège, stabilește planul noii Grădini Botanice, dar și a unui Institut Botanic prevăzut cu laboratoare, herbar, bibliotecă ș.a. corespunzător cerințelor în cercetările de botanică de nivel european.

Lucrările la noua Grădină Botanică din București au demarat chiar în anul 1885, sub conducerea lui Dimitrie Brandza, având permanent concursul miniștrilor Dimitrie Sturza și Titu Maiorescu.

Pe amplasamentul Grădini, în **anul 1889**, în locul situat deasupra colinei cu conifere, a început construcția Institutului Botanic, construcție care a fost terminată în 1891 sub supravegherea continuă a lui Dimitrie Brandza. În **anul 1891** a fost astfel inaugurată clădirea și Grădina Botanică, iar Secția de Botanică a Muzeului de Istorie Naturală s-a unit cu Grădina Botanică sub o singură conducere, cu numele de **Institut Botanic**. În această clădire vor fi amenajate spații pentru amfiteatru, laboratoare, colecții botanice, biblioteci, piese de muzeu. Amfiteatrul, laboratoarele didactice, sălile de cercetare științifică și alte încăperi erau dotate cu mobilier modern, cu aparatură la nivelul laboratoarelor din cele mai importante universități europene, iar herbarul Institutului ajunsese la 800.000 de specimene, unul dintre cele mai mari din Europa de Sud-Est. În această măreață clădire, Dimitrie Brandza își continuă magistrarele sale cursuri de botanică, mult apreciate de studenți.

Întreaga activitate, pe care a desfășurat-o intens după venirea sa la București, nu a trecut fără să lase urme asupra sănătății lui Dimitrie Brandza, astfel că, la sfârșitul lunii **noiembrie 1892**, atins de o boală grea de inimă, care se agrava tot mai mult, a fost nevoit să întrerupă activitatea didactică, luându-și un concediu pentru îngrijirea sănătății. În primăvara **anului 1895**

pleacă la Paris spre a-și căuta sănătatea cu medicii acestui mare oraș, iar la recomandarea acestora rămâne o perioadă la Versailles împreună cu soția sa. În luna iunie a anului 1895 se întoarce în țară pentru a mulțumi Regelui Carol pentru vizita la Institutul Botanic și aprecierile făcute, refuzând însă decorația Regelui, motivând că el și colaboratorii săi nu au făcut altceva decât să își îndeplinească datoria.

În ziua de 3 august 1895, Dimitrie Brandza moare, la vârsta de numai 49 de ani, la Slănicul Moldovei unde se afla alături de soția sa, Natalia Brandza. Trupul neînsuflețit al marelui botanist a fost adus la București, fiind înmormântat la cimitirul Bellu.

Ca urmare a activității sale, profesorul Dimitrie Brandza este considerat întemeietorul, organizatorul și îndrumătorul învățământului botanic științific în țara noastră. În urma unei pregătiri temeinice și continue, dotat cu o excepțională inteligență și putere de muncă, Dimitrie Brandza a fost un profund cunoscător al plantelor, apreciat de botaniști consacrați ai timpului, atât din țară, cât și din străinătate. Deși Dimitrie Brandza a avut o viață scurtă, aceasta se remarcă printr-o valoroasă contribuție botanică, care a rămas și va rămâne pentru totdeauna în istoria cercetărilor botanice din țara noastră, o răspântie clară în toate direcțiile de cercetare a diferitelor discipline botanice. În lucrările referitoare la activitatea sa, se menționează că Dimitrie Brandza nu își găsea liniștea până nu ajungea la rezultatul dorit. Astfel, este menționată o întâmplare conform căreia Dimitrie Brandza, primind o mapă de plante culese din zona Vulcanii Noroioși, județul Buzău, a întâmpinat inițial dificultăți în identificarea unei plante pe care nu o văzuse până atunci. A cercetat fără întrerupere de la ora 23 până a doua zi dimineață la ora 4, când a fost găsit îmbrăcat în laborator, cu mulțumirea că a identificat pentru prima dată o nouă plantă în flora țării noastre, *Nitraria schoberi*, plantă cantonată și astăzi în aceleași locuri de la Vulcanii Noroioși, județul Buzău.

Printre multiplele lucrări pe care le-a editat, se numără manuale de Botanică, Zoologie și Geologie, cursuri universitare (mai ales de botanică sistematică). A produs, de asemenea, opere de mare valoare și de referință, concentrându-se asupra studiilor despre cormofite, abordând aspecte de floristică, sistematică, morfologie, anatomie, teratologie, geobotanică, etnobotanică, terminologie, istoria botanicii, ocrotirea naturii etc. Ca medic, a popularizat și a publicat lucrări legate de sănătatea oamenilor, animalelor și, chiar a plantelor. A publicat lucrări de parazitologie, entomologie, despre viermi paraziți (*Trichina*), despre paraziți la plante (*Filoxera*) etc.

În opera sa științifică predomină lucrările de taxonomie, floristică și de vegetație. În clasificările plantelor era adeptul sistemelor naturale – filogenetice, aproape de concepțiile actuale.

Deosebita apreciere și afecțiune a unor mari botaniști pentru Dimitrie Brandza au determinat ca aceștia să îi dedice specii sau genuri de plante noi identificate. Astfel, H. Bailon, găsind o nouă plantă din familia Fabaceae, o descrie și îi dă numele de *Brandzeia filicifolia* (un mic arbore care crește în insulele orientale ale Africii meridionale). De asemenea, diverși alți botaniști i-au dedicat denumirea unor specii noi de plante: Adrien René Franchet i-a dedicat specia *Verbascum brandzae* (acum numele acceptat este *Verbascum glabratum* subsp. *brandzae* (Franch. ex D.Brândză) Murb.) (Fig. 1), paleontologii Antoine-Fortuné Marion și L. Laurent i-au dedicat specia fosilă *Sapindus brandzai*, botanistul român Iulius Prodan i-a dedicat specia *Iris brandzae* (Fig. 2). Alți botaniști din țară care i-au dedicat specii noi au mai fost Florian Porcius, Zacharia Panțu, Theodor Solacolu, Iuliu Prodan, Traian Săvulescu ș.a.

Din lucrările lui Dimitrie Brandza despre flora și vegetația României, pot fi menționate câteva plante interesante, rarități sau plante noi pentru flora României, citate de el pentru prima dată în țara noastră: *Saxifraga huetiana*, *Nitraria schoberi* etc.

Dimitrie Brandza a publicat, de asemenea, și câțiva taxoni noi pentru știință: *Centaurea jankae* (dedicată botanistului ungar V. von Janka (Fig. 3), *Centaurea kanitziana* (dedicată botanistului ungar A. Kanitz), *Galium bailloni* (dedicat botanistului francez H. Baillon) (Fig. 4), *Lathyrus aureus* (Fig. 5).

Grafia numelui de familie al botanistului apare uneori cu diacritice, alteori fără. Lucrările sale au fost însă scrise, în general, cu numele de „Brandza”, rareori cu „Branza”, precum și Demetriu în loc de Dimitrie.

În cele ce urmează sunt redată cronologic principalele lucrări științifice ale profesorului Dimitrie Brandza. Lista lucrărilor a fost întocmită în Biblioteca de Biologie – Secția Botanică din cadrul Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” din București, pe baza lucrărilor originale ale lui Dimitrie Brandza care se găsesc în Bibliotecă, precum și pe baza surselor bibliografice cu privire la Viața și operele lui Dimitrie Brandza. Lista bibliografică este adaptată stilului de referință APA. Pentru fiecare lucrare este redată disponibilitatea în cadrul Bibliotecii de Biologie – Secția Botanică, cât și a filialelor Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I”, precum și alte surse externe, unde lucrările pot fi găsite *full-text*, în format digital.

Fig. 1. *Iris brandzae* Prodan (nume valid: *Iris sintenisii* subsp. *brandzae* (Prodan) D.A. Webb & Chater)
(foto: Anastasiu P.)

Fig. 2. *Verbascum glabratum* subsp. *brandzae*
(Franch. ex D.Brândză) Murb. (foto:
Anastasiu P.)

Fig. 3. *Centaurea jankae* D. Brândză (foto:
Anastasiu P.)

Fig. 4. *Galium baillonii* D. Brândză – endemit carpatic (foto: Anastasiu P.)

Fig. 5. *Lathyrus aureus* (G.Lodd. ex Drapiez) D.Brândză (foto: Anastasiu P.)

Lucrări elaborate de Dimitrie Brandza

1. Branza M. D. G. (1867). Considération sur les ovaires infères, fondées sur l'observations de l'état monstrueux d'un Rosa et de l'état normal de Crataegus. [Considerații asupra ovarelor inferioare pe baza observațiilor unei stări monstruoase la unele specii de *Rosa* și a celei normale a unei specii de *Crataegus*]. *Adansonia* 7, 306-311.

Disponibil în: BCU-Biblioteca de Botanică – Cotă: P11

Sursă externă:

https://books.google.ro/books?id=HxC_9JiTV84C&pg=PA306&lpg=PA306&dq=Consid%C3%A9ration+sur+les+ovaires+inf%C3%A8res,+fond%C3%A9es+sur+l%27observations+de+l%27%C3%A9tat+monstrueux+d%27un+Rosa&source=bl&ots=1w1691W6iw&sig=ACfU3U3NmT6mQcGPakx9c4gH47NKzfzMSQ&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwjh292Rrlb9AhXNUXcKHf1nDp4Q6AF6BAg0EAM#v=onepage&q=Consid%C3%A9ration%20sur%20les%20ovaires%20inf%C3%A8res%2C%20fond%C3%A9es%20sur%20l%27observations%20de%20l%27%C3%A9tat%20monstrueux%20d'un%20Rosa&f=false

2. Branza M.D.G. (1867). Note sur plusieurs *Roses* monstrueuses [Notă asupra unor *Roze* cu monstruozițăți]. *Adansonia* 7, 364-367.

Disponibil în: BCU-Biblioteca de Botanică – Cotă: P11; Biblioteca de Geologie – Cotă: GEOLOGIE 8216.

Sursă externă:

https://books.google.bj/books?id=MOKCAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=fr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

3. Brandza D. (1869). *Histoire botanique et thérapeutique des Gentianacées employées en médecine*. A. Parent, Imprimeur de la Faculté de Médecine, Paris: Teză de doctorat, 88 pp.

Disponibil în: BCU-Biblioteca de Botanică – Cotă: 1245

Surse externe:

<https://archive.org/details/mobot31753000058492>
<https://www.biodiversitylibrary.org/item/23160#page/1/mode/1up>

4. Brandza D. (1869). Sur l'anatomie du Menyanthes. *Adansonia*, 9, 372. Notă comunicată la Société Linnéenne de Paris, în ședința dela de 9 iunie 1869.

Sursă externă:

<https://books.google.ro/books?id=9bUXXXXAYAAJ&pg=PA372&dq=Sur+l%27anatomie+du+Menyanthes&hl=fr&sa=X&ved=2ahUKEwis24jpuIb9AhWMXIsKHfGDL8Q6AF6BAgNEAI#v=onepage&q=Sur%20l'anatomie%20du%20Menyanthes&f=false>

5. Brandza D. (1872). *Consecințele ignoranței séu Critica Bibliografică asupra Zoologiei prelucrate de d-lu Gr. K. Mândru*. Iași, 11 pp.

6. Brandza D. (1872). *Cursu elementariu de Istoria Naturala pentru ursulu, liceelor, gimnasielor, seminarielor, scóleloru secundarie de fete si a scóleloru normale, redactatu conformu programei oficiale pentru examenulu de Bacalaureatu*. Geologia. Tipografia D. Gheorghiu, Iași, 112 pp.

Disponibil în: Biblioteca Centrala Universitară „Carol I” București – Cotă: II094/1657

7. Brandza D. (1872). *Cursu elementariu de Istoria Naturala pentru usulu liceelor, gimnasielor, seminarielor, scóleloru secundarie de fete și a scóleloru normale, redactatu conformu programei oficiale pentru examenulu de Bacalaureatu. Prefacia și Discursu Preliminariu*. Zoologia. Tipografia D. Gheorghiu, Iași, 208 pp.

Disponibil în: Biblioteca Centrala Universitară „Carol I” București – Cotă: 72540

8. Brandza D. (1873). *Cursu elementariu de Istoria Naturala pentru usulu liceelor, gimnasielor, seminarielor, scóleloru secundarie de fete și a scóleloru normale, redactatu*

conformu programei oficiale pentru examenulu de Bacalaureatu. *Botanica*. Tipografia D. Gheorghiu, Iași, 191 pp.

Disponibil în: BCU-Biblioteca de Botanică – Cotă: 1314

9. Brandza D. (1874). La nouvelle école ou l'influence des travaux du Prof. H. Baillon de Paris sur la Botanique contemporaine, suivi d'un extrait de *l'Adansonia* sur un nouveau genre. Texte français et traduction roumaine. Jassy, 31 pp.
10. Brandza D. (1874). Trichin'a și Trichinoz'a. Conferintia publica tinuta în sala Universitatii din Iași în 24 Martie 1874 în folosulu Reuniunii Femeiloru Române. Iași, 31 pp.
11. Brandza D. (1874). Trichin'a și Trichinoz'a. Conferintia publică ținută în sala Universității din Iași în 24 Martie 1874 în folosulu Reuniunii Femeiloru Române. *Revista Științifică* (București), 1874-1875, 5, 85-96.
12. Brandza D. (1875). Asupras unui nou cas de trichinosă. *Revista Științifică*, București, 1875-1876, 6, 23-25.
13. Brandza D. (1875). *Notă asupra unui casu de trichinosa si inspecțiunea microscopica ca mesura profilactica*. Extrasu din Revista Scientifica (anulu VI, pag. 23). Noua Typografiă a Laboratorilor Români. București, 8 pp.

14. Brandza D. (1875). Nota asupra originei botanice și a afinităților terapeutice a noului medicament Jaborandi. *Revista Contimporană* (anul III), București, 3, 392-396.

Disponibil în: Biblioteca Centrala Universitară „Carol I” București – Cotă: PIII104

15. Brandza D. (1876). Doctrina carnivoritatei plantelor. *Revista Literară și Științifică*, București, 1, 247-270.

Disponibil în: Biblioteca Centrala Universitară „Carol I” București – Cotă: PIII187

16. Brandza D. (1876). Raport relativ la transferarea și replantarea Grădinii botanice. *Revista Științifică*, București, 1875-1876, 6, 302-303.
17. Brandza D. (1876). Fragmente din Flora României. Necesitatea de a se studia vegetațiunea țerei. *Revista Literară Științifică*, București, 1, 48-53; 141-178.
18. Brandza D. (1876). Fragmente din Flora României cuprindend considerații generale asupra vegetației României și enumerația câtorva din plantele ce cresc spontaneu în România, cu arătarea localităților unde se găsesc. *Buletinul Societății Geografice Române*, București, 1(7-8), 60-103.

Disponibil în: BCU-Biblioteca de Geografie – Cotă P27Pal

Sursă externă:

http://dspace.bcu-iasi.ro/static/web/viewer.html?file=http://dspace.bcu-iasi.ro/bitstream/handle/123456789/460/BCUIASI_PER_X-179_1876%2c%20An.1%2c%20nr.1-5.pdf?sequence=164&isAllowed=y

19. Brandza D. (1876). Răspuns Redacțiunii Revistei Contimporane [pentru unele afirmații cu privire la articolul: «Fragmente din Flora României»]. *Revista Literară și Științifică*, București, 1, 276-278.

20. Brandza D. (1879-1883). *Prodromul Florei române sau enumerațiunea plantelor până astăzi cunoscute în Moldova și Valachia*. Opus premiat de Academia Română (Premiul Lazăr). București: Tipografia Academiei Române, 568 pp.
- Disponibil în:** BCU - Biblioteca de Biologie - Cotă: 18293; Biblioteca de Botanică - Cotă: 285; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: 11490;
- Sursă externă:** https://books.google.ro/books?id=2I_AAAAYAAJ&pg=PR71&dq=Prodromul+Florei&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwILp6Lnwob9AhViBxAIHQSLCTkQ6AF6BAgIEAI#v=onepage&q=Prodromul%20Florei&f=false
21. Brandza D. (1880). Despre vegetațiunea României și exploratorii ei cu date asupra Climei și a regiunilor botanice. (Discursu de recepțiune în Academia Română de doctorul D. Brandza și răspunsul domnului Grigore Ștefănescu. București: Tipografia Academiei Române, 84 pp.
- Disponibil în:** BCU - Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156.
- Sursă externă:** <https://archive.org/details/desprevegetatiun00br>
22. Brandza D. (1881). Dare de seamă despre partea I-a a publicațiunii d-lui A. Kanitz: *Plantae Romaniae hucusque cognitae (1879-1881)*. Analele Academiei Române. *Partea Administrativă și Desbaterile*. București, 1881, Seria II, Tomulu II (1879-1880), p. 79.
- Disponibil în:** BCU - Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156;
23. Brandza D. (1881). Plante noue din România. Analele Academiei Române, Seria II, Tomul XI, Memorii și notițe. 537-538.
- Disponibil în:** Biblioteca Centrala Universitară „Carol I” București – Cotă: 70257VARIA
24. Brandza D. (1882). Limba botanică a țeranului român. *Columna lui Traianu. Revista Mensuala Pentru Stoma, Linguistica si Psihologia Poporana*, București 9, 43-48, 73-77, 155-158, 227-232, 385-396.
25. Brandza D. (1882). Raportul asupra „Maternologiei”, D. Dr. I.C. DRĂGESCULESCU. *Analele Academiei Române*, Ședințele ordinare din 1881-82 și Sesiunea Generala a Anului 1882. Secțiunea I. Partea Administrativă și Desbaterile, seria II, Tomul IV, 1881-1882, 207-212.
- Disponibil în:** BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 27; Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156
26. Brandza D. (1884). Vegetațiunea Dobrogei. Relațiune prezentată Academiei Române. *Analele Academiei Române*, Discursuri, Memorii și Notițe, Seria II, Tomul IV (1881-1882), 405-448.
- Disponibil în:** BCU-Biblioteca de Botanică - Cotă: 04/3437; 1925; P27; Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156
27. Brandza D. (1885). [Raport asupra scrierii] „Memoriile geologice ale Școlii militare din Iași. Memoriulu I. Studiul geologic și paleontologic asupra unor tărâmurii terțiare din unele părți ale României”, de G. Cobălcescu. București, 1883. 1 vol. în 4, de 165 pag. (text românesc și francez) cu 13 figuri intercalate în textul XVIII tabele, din care XXI fotografiate, [propusă pentru Premiul Năsturel-Herescu]. *Analele Academiei Române, Partea Administrativă și Desbaterile*, București, 1885, Seria II, Tom. VII, (1884-1885), 176-181.

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 27; Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca de Litere - Cotă: P.318; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156

28. Brandza D. (1885). [Raport asupra scrierii] ”Elemente de terapeutică și materie medicală”, de Dr. Z. Petrescu, 2 părți în 8 capitole, din cari Partea I de 1126 pag. divizată în 3 vol. Partea II, I vol. de 362 pag., [propusă pentru Premiul Năsturel-Herescu]. *Analele Academiei Române, Desbaterile, București, 1885, Seria II, Tomul VII, 1884-1985*), 164-172.

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 27; Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca de Litere - Cotă: P.318; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156

29. Brandza D. (1885). Filoxera și mijloacele de a o combate. Raport asupra stării actuale a cestiunii filoxerice prezentat d-lui Ion Cîmpinenu, ministru al Agriculturii, Industriei, Comerciului și Domeniilor. Bucuresti, 265 pp.

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 946

30. Brandza D. (1887). [Raport asupra scrierii] «Degenerarea și regenerarea nervilor» de Dr. N. C. Tomescu. *Analele Academiei Române, Partea Administrativă și Desbaterile, Seria II, Tom. IX, (1886-1887), p. 255.* [propusă pentru Premiul Năsturel-Herescu și Heliade Rădulescu] (Sursa Biblioteca P27).

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 27; Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca de Litere - Cotă: P.318; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156

31. Brandza D. (1887). [Raport asupra scrierii] „Studiū asupra Spitalului «Bârlad și Elena Beldiman» sub raportulū construcțiunei, igienei, mobilierului și a lu organizațiunei, cu o prescurtare istorică asupra fundațiunei sale”, de Dr. Const. C. Codrescu, unū volumū în 8, de 127 pag.. *Analele Academiei Române, Partea Administrativă și Desbaterile, București, 1887, Seria II, Tom. IX, (1886-1987), 255-257.* [propusă pentru Premiile „Năsturel-Herescu” și „Heliade Rădulescu”].

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 27; Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca de Litere - Cotă: P.318; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156

32. Brandza D. (1887). Răspuns ... la discursul de recepțiune al D-lui Gr. Cobălcescu. În: *Despre originea și zăcămintele petrolului în general și particular în Carpați.* Discurs de recepțiune la Academia Română de Gr. Cobălcescu. Urmă de răspunsul D-lui D. Brândză: Ambele citite în Ședința Academiei din 20 Martie 1887, Iași: Tipografia Națională, 1887, 87-111.

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 27; Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca de Litere - Cotă: P.318; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156; Biblioteca de Geologie P1136GEOL

33. Brandza D. (1889). [Raport asupra scrierii] «Igienea și Medicina poporană», de Dr. I. C. Drăgescu. Edițiunea a II-a. Constanța 1888, în 12 capitole, 240 pag. *Analele Academiei Române, Partea Administrativă și Desbaterile, 1889, Seria II, Tom. XI, 1888-1889, p. 168.* [propusă pentru Premiul Năsturel-Herescu].

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 27; Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca de Litere - Cotă: P.318; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156

34. Brandza D. (1889) „Studiul vinurilor din România” [Raportul Comisiunii asupra lucrărilor prezentate la concurs. Comisiunea Premiul Lazăr pe 1889], *Analele Academiei Române, Partea Administrativă și Desbaterile*, 1889, Seria II, Tomul XI, (1888-1889), p. 152. [În colaborare cu P. S. Aurelian].

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 27; Biblioteca de Istorie - Cotă: P II 96; Biblioteca de Litere - Cotă: P.318; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 156

35. Brandza D. (1889). Contribuțiuni nouă la Flora României. *Analele Academiei Române*, Seria II, *Memoriile Secțiunii Științifice*, Tom. XI, 1-34.

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 28; Biblioteca de Litere - Cotă: P.317; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 152

36. Brandza D. (1890). Plante nouă pentru Flora Dobrogei (1). *Analele Academiei Române*, Seria II, *Memoriile Secțiunii Științifice*, Tom. XI, 1-7.

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 28; Biblioteca de Litere - Cotă: P.317; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 152

37. Brandza D. (1893). Raportul Comisiunii Premiului Lazăr asupra lucrărilor prezentate la concurs în 1893 asupra „Studiul vinurilor din România”. *Analele Academiei Române, Partea Administrativă și Desbaterile*, Seria II, 1892-1893, Tom. XI, 349-350. [în colaborare cu P. S. Aurelian și P. Poni].

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 28; Biblioteca de Litere - Cotă: P.317; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 152

38. Brandza D. (1894). [Raport asupra scrierilor]: „Chimie analitică aplicată: o nouă metodă pentru dosarea clorului și acidului fosforic în urine”, de Dr. Ion Radianu. București, 1893; „Tratat de chimie analitică calitativă teoretică și aplicată”, de Dr. Ion Radianu. București, 1892; „Elemente de morfologie (anatomie-istologie) și fiziologie animală, pentru cursurile liceale” de Dr. L. C. Cosmovici, Iași, 1893, - [propuse pentru Premiul Gh. Lazăr]. *Analele Academiei Române, Partea Administrativă și Desbaterile*, 1894, Seria II, Tom. XVI, 1893-1894, 398-400.

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 28; Biblioteca de Litere - Cotă: P.317; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 152

39. Brandza D. (1895). [Raport asupra scrierii] „Studii morfologice, taxionomice, psihologice și contribuțiuni la studiul Faunei României”, de Dr. Leon C. Cosmovici. Iași, 1894. *Analele Academiei Române, Partea Administrativă și Desbaterile*, 1895, Seria II, Tomul XVII, 1894-1895, 365-374. [propusă pentru Premiul Năsturel-Herescu].

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 28; Biblioteca de Litere - Cotă: P.317; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 152;

40. Brandza D. (1898). *Flora Dobrogei. /The Flora of Dobrogea/*. Edițiunea Academiei Române. Ediție îngrijită de Sabba Ștefănescu. București: Institutul Arte Grafice „Carol Göbl”. I-XII, 490 pp. Premiata de Academia Română cu Premiul Lazăr în 1887.

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 286

Sursă externă: <https://bibdigital.rjb.csic.es/en/records/item/15497-flora-dobrogei?offset=6>

41. Brandza D. (1903). Plante nouă din România. (Note postume). *Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Științifice*, Seria II, Tom. XXV, 1902-1903, 153-156.

Disponibil în: BCU - Biblioteca de Botanică - Cotă: 28; Biblioteca de Litere - Cotă: P.317; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București - Cotă: BU P II 152

Bibliografie suplimentară consultată:

Cristurean, I. (2006). *Dr. Dimitrie Brândză: o mare personalitate a Botanicii românești*. București: Editura Universității București.

Panțu, C. Zach. (1928). *Viața și operele doctorului Dimitrie Brandza*. București: Memoriile Academiei Romane.

Pop, E. (1973). *Viața și personalitatea lui Dimitrie Brandza*. Contribuții Botanice. Grădina Botanică, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj.

Ștefureac, T.I. (1956). *Dimitrie Brandza (1846-1895)*. Biblioteca Academiei R.P.R., Seria de Bio-bibliografii, nr. 7, București: Editura Academiei R.P.R.